

نقش توالی گفتمان نماهای واژگانی در انسجام متنی ترجمه‌های تفسیری فارسی و انگلیسی (سوره بقره)

محمد پاک‌نژاد*

الخاص ویسی**

محمود نقی زاده***

تاریخ دریافت: ۹۷/۱/۵

تاریخ پذیرش: ۹۷/۸/۱۱

چکیده

مطالعه حاضر نوعی بررسی و کنکاش تقابلی از منظر زبان‌شناسی متن بنیاد است که با تکیه بر حفظ انسجام و معرفی گفتمان نماهای واژگانی در سوره بقره اختصاص دارد. از این رو، کل سوره بقره با سه ترجمه تفسیری فارسی و انگلیسی بر اساس رویکرد نظری فریزر (۲۰۰۵) تحلیل گردیده است. همچنین این عناصر بر اساس مدل مذکور دسته‌بندی شده‌اند که متشکل از گفتمان نماهای تفصیلی، استنتاجی و زمانی می‌باشند. علاوه بر آن توالی‌های یافت شده به صورت ساختاری قاعده مند و منسجم پیکربندی گردیده‌اند. کارکرد این عناصر واژگانی در ترجمه‌های منتخب نشان می‌دهد که با یاری این عناصر زبانی در روابط متن ترجمه آیات به صورت یکپارچه و پیوسته عمل می‌کنند و بر اساس فرایند متقابل اطلاعات در بافت متون دینی و مذهبی ترجمه شده تأثیر بسزایی داشته و همچنین در خوانش آیات و انتقال مفاهیم از وجود این عناصر به طور مطلوب تبعیت می‌کنند.

کلیدواژگان: سوره بقره، ترجمه تفسیری، گفتمان نماها، توالی.

* دانشجوی دکتری زبان‌شناسی، گروه زبان‌شناسی، پردیس علوم و تحقیقات خوزستان، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران،

گروه زبان‌شناسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران.

** دانشیار گروه زبان انگلیسی و زبان‌شناسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران، گروه زبان و زبان‌شناسی،

elkhas@yahoo.com

دانشگاه پیام نور، ایران.

*** استادیار گروه زبان و زبان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، ایران.

نویسنده مسئول: الخاص ویسی

مقدمه

ترجمه و تفسیر هر دو در مفهوم کشف، آشکار ساختن، و پرده برداشتن اشتراک و همنشینی دارند، ولی برای پرده‌برداری و کشف معنای یک متن، دست‌کم دو مرحله را می‌توان تصور کرد؛ مرحله نخست، پرده برداشتن از معنای لغوی لفظ است. معنای لغوی متن برای کسی که آشنا به زبان باشد جز در مواردی اندک پوشیده نیست، اما برای غیر اهل زبان در حجاب و پوششی قرار دارد و از این رو نیازمند کشف و آشکار ساختن معنی آن است. از مهم‌ترین شاخصه‌های مطالعه گفتمان‌شناسی ترجمه یکی آن است که لفظ زبان مبدأ اساس و محور برگردان است؛ دوم اینکه هدف غائی مترجم، بیش‌تر انتقال معنای الفاظ است تا انتقال پیام و معارف نهفته در ورای الفاظ و مجموعه واژگان و کلمات. قرآن کتابی است با پیام جهانی برای همه بشریت و این مهم در آیات فراوانی مورد تأکید قرار گرفته، که در سوره فرقان آیه ۱ اینگونه می‌فرمایند:

﴿تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا﴾

به صراحت در این آیه به اهمیت ترجمه اشاره گردیده است و مسلماً انتقال این پیام رسا از حضرت حق به گوش جهانیان لزوم ترجمه این مصحف شریف به زبان‌های غیر از زبان عربی کاملاً احساس می‌شود. گنجعلی زاده و شجایی (۱۳۹۷) بر این باور هستند که نقش مترجمان در انتقال صراحت و بلاغت و مفاهیم زیبای کلام الهی برجسته است. اصطلاح گفتمان‌نما (Discourse markers) در زبان‌شناسی برای اشاره به اصطلاحات یا عباراتی به کار می‌رود که افراد شرکت‌کننده در یک تعامل زبانی، از وجود آن‌ها به عنوان بخشی از زبان طبیعی استفاده می‌کنند تا فرایند خوانش یا تفسیر روابط متنی میان یک واحد خاص از گفتمان، و دیگر واحدهای پیرامون و یا جنبه‌هایی از موقعیت ارتباطی را تسهیل یا به نوعی هدایت کنند. در زبان عناصری وجود دارد که باعث انسجام بیش‌تر متن‌ها و در نهایت منجر به درک بهتر و عمیق‌تر آن‌ها می‌شوند. این عناصر واژگانی تحت عنوان گفتمان‌نماهای واژگانی شناخته می‌شوند، که بخش‌های مختلفی را در سطح گفتمان به هم ربط می‌دهند. این مقوله‌های مطرح‌شده نقش مهمی در کاربردشناسی بافت متن زبانی ایفا می‌کنند و برای ایجاد پیوستگی و یا انسجام متنی از این عوامل به طور کارآمد استفاده می‌شود.

به عقیده‌ی وارینگ (*Warning*) (۲۰۰۳)، گفتمان‌نماها نقش برجسته‌ای در انسجام‌دهی در متن ایفا می‌کنند و از جمله مواردی که ذکر نمونه کرده است، تکواژ پیوند دهنده "also" می‌باشد که در ربط و پیوند پاره‌گفتارها همچون دیگر گفتمان‌نماها نقشی برجسته را به نمایش می‌گذارد. شفرین (*Schiffrin*) (۱۹۸۷) معتقد است: «گفتمان‌نماها نقشی مهم در دستیابی به تلفیق (*Integration*) مورد نیاز برای انسجام متنی دارند». *الووی* (۱۳۹۵) به نقل از *بلکمور* (۱۹۸۷) اظهار می‌دارد: این تنها شیوه‌ای نیست که بتوان از طریق آن، سهم گفتمان‌نماها را در درک ما از یک متن تبیین نمود. در بررسی رویکردهای مبتنی بر انسجام متنی مانند رویکرد ربط-محور (ربط متنی)، گفتمان‌نماها به عنوان محدودیت‌هایی بر پیوند بخش‌هایی از متن مورد توجه قرار می‌گیرند و مسیر درک دریافت‌کننده از متن را با نشان دادن بخش‌های مشخصی از آن متن به شیوه‌های خاصی مرتبط هستند، هدایت می‌نمایند (الووی، ۱۳۹۵: ۱۶۴). با توجه به آنچه که در خصوص نقش گفتمان‌نماها و اهمیت آن‌ها در ایجاد انسجام متنی بیان شد، پژوهش حاضر مترصد آن است که گفتمان‌نماهای واژگانی و نقش آن‌ها را در انسجام آفرینی در متن ترجمه‌های انگلیسی و فارسی تفسیر قرآن در سوره بقره در قالب رویکرد نظری فریزر (۲۰۰۵) مورد تحلیل و توصیف قرار خواهد داد. در این راستا، توزیع متنی گفتمان‌نماها و نقش هر یک از آن‌ها در ایجاد انسجام در متن ترجمه‌های انگلیسی و فارسی سوره بقره مورد کنکاش قرار می‌گیرد.

سوره بقره سوره‌ای مدنی و مشتمل بر دویست و هشتاد و شش آیه است. این سوره دومین سوره در مصحف شریف است که از یک مقدمه و سه بخش اصلی و بخشی به عنوان پایانی شاکله بندی شده است. مقدمه این سوره از آیات ۱ تا انتهای آیه ۲۰ است که پس از *الم* با تقسیم‌بندی مردم به سه گروه آغاز گردیده و در بخش دوم راه‌های تحقق قوانین در سطح فرد و جامعه را مترسم می‌نماید و در بخش سوم از آیه ۲۰ تا ۲۸۴ به روابط اجتماعی در محیط خانواده و مسائل سیاسی و اقتصادی می‌پردازد. طبرسی در «مجمع البیان» از پیامبر اکرم (ص) چنین نقل می‌کند که پرسیدند: کدامیک از سوره‌های قرآن از همه برتر است؟ فرمودند: سوره بقره. مکارم شیرازی و دیگران (۱۳۷۷) در افضلیت این سوره عنوان می‌دارند که افضلیت این سوره به خاطر جامع بودن

آن است. با توجه به آنچه که در بالا گفته شد سوره مذکور مضامین متنی و اجتماعی قابل توجهی در بر دارد و به همین سبب در گنجینه متنی باارزش قرآن، این سوره برای تحلیل انتخاب شده است در ادامه لازم است، به جنبه‌های متفاوت گفتمان نماها در قالب تحلیل گفتمان و مفاهیم مرتبط با آن به اختصار اشاره کنیم.

پیشینه پژوهش

تا کنون آثار پژوهشی متعددی در قالب کتاب، مقاله و پایان نامه پیرامون موضوع گفتمان نماها در مجلات و کتب گوناگون به چاپ رسیده است، از میان این نوشته‌ها، راهکارهایی از آیات قرآن می‌توان استنباط کرد که برای استفاده بهینه از این عناصر فعال زبانی بهره جست.

نادرثراد (۱۳۸۹) در پژوهش خود به نقل از وندکاپل (*Vande Koppel*) (۱۹۸۵) از گفتمان نماها به عنوان رابط متنی یاد می‌کند که این رابطه‌ها از طریق نشان دادن این امر که چگونه بخش‌های مختلف یک متن به هم مرتبط می‌شوند، همچنین خواننده را در موقع خواندن یک متن هدایت و راهنمایی می‌کند (وندکاپل، ۱۹۸۵: ۸۳). این روابط متنی عبارت‌اند از:

الف. توالی‌ها (Sequences) مانند: اولاً- دوماً- سوماً

ب. رابطه منطقی یا زمانی مانند: در نتیجه

ج. یادآوری مطالب پیشین (Previous data) مانند: همانطور که اشاره شد.

د. برجسته‌نماها مانند: با توجه به.

جلیلی فر (۲۰۰۸)، در مقاله خود با عنوان گفتمان نماها در متون نگارش توصیفی به بررسی انشاهای ۹۰ نفر از دانشجویان آن‌ها پرداخته است. از یافته‌های این مطالعه برای نشان دادن درجات مختلفی از این عناصر در متن‌های نگارش خود استفاده می‌کنند و اغلب این گفتمان نماها در کیفیت بخشی از نگارش نقش مهم و مثبتی در انتقال پیام بازی می‌کنند. دانشجویانی که از این عناصر در نگارش خود استفاده کرده بودند در تولید متون خود منسجم‌تر و با موفقیت بیشتری عمل کرده بودند.

نصر آزدانی (۱۳۸۷)، در پایان نامه خود با عنوان «بررسی زبان‌شناختی عناصر انسجام در فارسی از دیدگاه تحلیل کلام بر مبنای متون تفسیری داستانی»، به بررسی عناصر انسجام درون زبانی در ایجاد انسجام کلام و متن پرداخته است. وی یکی از عناصر انسجام را عوامل ربطی می‌داند و بر اساس هالیدی و حسن (۱۹۷۶) چند مورد از عناصر ربطی مانند «و»، «که»، «آگه»، حتی را از نظر بسامد کاربرد در برخی از متون داستانی زبان فارسی بررسی می‌کند.

مبانی نظری

تحلیل گفتمان

اصطلاح "تحلیل گفتمان" را اولین بار زلیک هریس (*Zelik Harris*) زبان‌شناس معروف انگلیسی در سال ۱۹۵۲ در مقاله‌ای به کار برده است، وی نگاهی صوری و ساختارگرایانه به جمله و متن داشت. وی در مقاله خود دو مسأله اساسی را طرح می‌نماید. نخست به وجود پیوندهای توزیعی میان جملات اشاره کرده، سپس به همبستگی میان زبان و روابط اجتماعی دقت دارد. به باور او اطلاعات مربوط به این دو مسأله را می‌توان با تجزیه و تحلیل گفتمان در زمان مشخص به دست آورد (شکرانی، ۱۳۹۰). فسولد (*Fasold*) یکی از ساده‌ترین تعریف‌های گفتمان را چنین مطرح می‌کند: «زبان‌شناسی، مطالعه زبان در سطح بالاتر از جمله را گفتمان یا کلام می‌گویند» (فسولد، ۱۹۹۰: ۶۵).

بشیر (۱۳۸۵) معتقد است که تحلیل گفتمان، کشف معانی ظاهری و مستتر در جریان‌های گفتمانی است که در شکل‌های گوناگون زبانی و فرازبانی آشکار می‌شوند. براون و یول (*Brown and Yule*) (۱۹۸۳) تحلیل گفتمان را لزوماً تحلیل زبان در کاربرد آن می‌پندارند و اظهار می‌دارند که: تحلیل گفتمان به توصیف صورت‌های زبانی، بدون توجه به اهداف یا کارکردهای که بدین صورت برای برآورده ساختن آن‌ها به وجود آمده‌اند، نمی‌شود محدود کرد (براون و یول، ۱۹۸۳: ۱). شیفین (۱۹۸۷) به نقل از فرکلاف (۱۳۷۹) نیز با تکیه بر گستره متنی، تحلیل گفتمان را چنین تعریف می‌کند: تحلیل گفتمان در تلاش است، تا نظام و آرایش متنی عناصر زبانی را مورد تحقیق قرار

دهد. بنابراین، واحدهای زبانی نظیر مکالمات یا متون نوشتاری را بررسی می‌کند. بر این اساس تحلیل گفتمان با کاربرد زبان در زمینه‌های اجتماعی به ویژه با تعاملات یا مکالمات میان گویندگان سروکار دارد (فرکلاف، ۱۳۷۹: ۹). براون و یول معتقدند «گفتمان عبارت است از تجزیه و تحلیل زبان در کاربرد. پس گفتمان نمی‌تواند به توصیف صورت‌های زبانی، جدا از اهداف و نقش‌هایی که این صورت‌ها برای پرداختن به آن‌ها در امور انسانی به وجود آمده‌اند، بپردازد (براون و یول، ۱۹۸۳: ۱).

قاسمیان (۱۳۹۳) به نقل از بشیر (۱۳۸۵) مفروضات را در تحلیل گفتمان اینگونه بیان می‌کند: تحلیل گفتمان و دستیابی به پسامتن (Post-text)، یک سری بر سلسله پیش‌فرض‌ها استوار است؛ که مهم‌ترین آن‌ها، عبارت‌اند از: ۱. افراد مختلف به متن یا گفتار به شیوه‌های مختلف می‌نگرند؛ ۲. گفتمان، سطوح و ابعاد متعدد دارد؛ ۳. به متن باید به عنوان یک کلیت معنادار نگریست؛ ۴. هر متنی به یک منبع قدرت یا اقتدار (نه لزوماً سیاسی) مرتبط است؛ ۵. هیچ متنی خنثی و بی‌طرف نبوده و متن‌ها بار ارزشی و ایدئولوژیک دارند؛ ۶. معنا، همانقدر که از متن ناشی می‌شود، از بافت یا زمینه اجتماعی و فرهنگی اثر می‌گیرد؛ ۷. هر متنی در شرایط و موقعیت خاصی تولید می‌شود؛ به همین سبب است که ویژگی‌های خالق متن را به همراه خود دارد. بررسی‌های زبان‌شناختی که در چارچوب تحلیل گفتمان صورت می‌گیرد اهدافی را به دنبال دارد که در ذیل به برخی از آن‌ها اشاره می‌کنیم.

تعریف گفتمان نماهای واژگانی

برای نخستین بار گفتمان نماهای واژگانی در قالب نقش نمای کلامی توسط لباو و فنشل (Labov and Fanshel) (۱۹۷۷: ۱۵۶) به عنوان یکی از مقوله‌های زبان‌شناختی در حوزه کلام مورد توجه و مطالعه قرار گرفتند. این زبان‌شناسان با بررسی گفتمان واژگانی "well" در کلام سخنگویان انگلیسی اینگونه بیان کردند که این عنصر زبانی به صورت یک فهم مشترک در میان سخنگویان این زبان به کار می‌رود. فریزر (Fraser) (۱۹۹۰: ۳۸۳) اظهار می‌دارد: گفتمان نماهای واژگانی عباراتی هستند که عامل ارتباط بین اجزای گفتمان بوده اما در مورد تعریف و نقشی که ایفا می‌کنند اختلاف نظر وجود دارد.

فریزر (۱۹۹۹) و گون (۲۰۰۸) این عناصر زبانی را واژه‌ها یا عباراتی می‌دانند که مفروضات یک بند را به بند قبلی آن پیوند داده و آن‌ها را عناصر اشاره‌ای زبانی نام داده‌اند که نشان‌دهنده پیوستگی جهت تسهیل در درک بهتر متن با پاره‌گفتارهای قبل و بعد خود در یک گفتمان می‌باشند.

در همین راستا، لوینسون (۱۹۸۳) جزء آن دسته از زبان‌شناسان نوین امروزی به شمار می‌رود که اولین بار در زیرمجموعه "مقوله‌های اشاره‌ای" در گفتمان به وجود کلمات و عباراتی در زبان اشاره کرد که نقش آن‌ها نشان دادن رابطه یک گفته با گفته قبلی است. بنا بر اعتقاد وی این عناصر گفتمانی در مشخص نمودن و تبیین صدق و کذب گزاره‌ای که در پاره‌گفتار میزبان آن‌ها آمده باشد نقش نداشته و به همین دلیل، کنکاش و مطالعه آن‌ها در قالب معناشناسی شرط صدق امکانپذیر نیست بلکه آن‌ها را می‌بایستی در شکل و ملاحظات حوزه دیگری به نام کاربردشناسی بررسی کرد (۱۹۸۳: ۸۸).

مارکو (۲۰۰۰: ۳۶۷) در مورد گفتمان‌نماها و نقش آن‌ها در انسجام متن اینگونه بیان می‌کند: «جمله‌واره‌ها و جمله‌ها اصلی‌ترین واحدهای گفتمان هستند، که موضوعات ذهنی مثل حقایق و وقایع، یا گزاره‌ها را شرح می‌دهند و زمانی که دو واحد گفتمانی با دو یا تعداد بیش‌تری از عناصر گفتمانی واژگانی به یکدیگر وصل می‌شوند، باعث بوجود آمدن یک چرخه متنی طولانی‌تر می‌گردد و همین امر سبب خوانش پذیری و صراحت بیش‌تر در تأثیرگذاری در گفتمان می‌شود. علاوه بر آن، مولوی (۱۳۹۳) به نقل از /ندرسون (۱۹۹۸: ۱۵۰) بیان می‌کند: که ویژگی و مشخصه تمام گفتمان‌نماها آن است که هر کدام درجه‌ای از ذهنیت را نشان می‌دهند، چون این عناصر پاره‌گفتار نمی‌باشند که گوینده را برای انتقال چیزی به فردی دیگر راهنمایی می‌کند. از سوی دیگر پاروت (۲۰۰۰) همانند همکاران خود فانگ و کارتر (۲۰۰۷) در تقسیم‌بندی خود اشاره به معنی و کاربرد آن‌ها داشته و بر اساس دیدگاه آن‌ها این دسته‌بندی بیش‌تر در زمان‌ها و با هم، نوعی هم‌پوشانی را در بر می‌گیرند. این تقسیم‌بندی می‌تواند به صورت زیر ترکیب‌بندی شود: الف) گفتمان‌نماهای متنی که به عنوان تابلو اعلان معرفی می‌شوند، یعنی به کارکرد آن‌ها در روابط منطقی و توالی آن و چگونگی ارتباط یک بخش به بخش دیگری

در پیام اشاره دارند. ب) این عناصر زبانی، دارای خصوصیات زبرنجیری می‌باشند، یعنی دارای ویژگی آهنگین بوده و به صورت تکیه‌دار و یا بدون تکیه تلفظ می‌شوند. ج) در صدق شرط، نقشی اساسی نداشته و از نظر معنایی یا معنایی ندارند و یا دارای معنای مبهمی هستند و چیزی به محتوای گزاره‌ای پاره‌گفتار میزبان خود اضافه نمی‌کنند. زبان‌شناسان در تلاش هستند برای این مقولات و عناصر ویژگی‌های مشترکی بیابند اما این اشتراکات نه فقط در زبان انگلیسی قابل رصد کردن هستند بلکه در بررسی مجموعه خصوصیات مشترک دیگر زبان‌ها نیز دارای اهمیت می‌باشند. رویکردی دیگری به عنوان نگاهی کاربردی به تحلیل و ارائه فهرست گفتمان نما در کلام پرداخته، رویکرد فریزر (۱۹۹۰) است. وی معتقد است که این عناصر واژگانی، نقش‌نماهای کاربردی هستند که از باب محتوای گزاره‌ای جمله، سهم نداشته اما در انتقال پیام‌های مختلف، فعالیت آن‌ها به روشنی مشهود می‌باشد. در آثار بعدی وی (۱۹۹۳، ۱۹۹۰، ۱۹۸۸) به پرسش‌هایی که این موضوع را مورد تأکید قرار می‌دهد اشاره می‌کنیم. این عناصر چه نقش و موقعیت دستوری در جمله ایفا می‌کنند؟ وی در شناسایی یک گفتمان نما فقط زمانی آن را به عنوان یک عنصر زبانی قلمداد می‌کند که از ویژگی معنی هسته‌ای اصلی سود ببرد که باعث غنی شدن بافت کلام می‌گردد، همچنین نشان دادن پیوند و ارتباط بین گوینده و شنونده که یک گفتمان نما را معرفی کرده و پاره‌گفتار بعدی را مد نظر می‌گیرد (فریزر، ۱۹۹۰: ۹۳۶). تحلیل روابط متنی از جمله گفتمان نماها در قرآن معمولاً تحت عنوان مطالعه مناسبه یا وحدت سازمانی قرآن در نظر گرفته می‌شود، /لاوی (۱۳۹۵) این وحدت را محل تلاقی تفسیر قرآن و زبان شناسی می‌داند. در زمینه مطالعات قرآنی، مباحثات قابل ملاحظه‌ای در این باره وجود دارد.

گفتمان نماها و رویکرد فریزر (۲۰۰۵)

در این بخش تلاش می‌شود رویکرد فریزر (۲۰۰۵) پیرامون گفتمان نماها به اختصار معرفی گردد. این نظریه توسط فریزر مطرح شده است، وی رویکرد خود را در توصیف و تحلیل گفتمان نماهای واژگانی به صورت زیر پیکربندی می‌کند: گفتمان نماهای تفصیلی، گفتمان نماهای تقابلی، گفتمان نماهای استنتاجی، گفتمان نماهای زمانی، توالی گفتمان نماها. این رویکرد بر اساس تعریف قاعده بنیان در حوزه کاربردی گفتمان

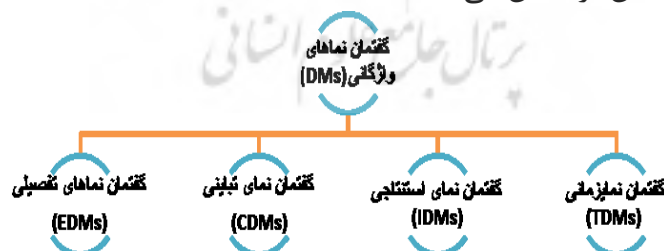
نقش بسته است و دارای یک چارچوب منطقی می‌باشد و برای هر رشته توالی از اجزا گفتمان مطرح‌شده بر اساس فرمول زیر که اقتباسی از فریزر (۲۰۰۵) به نقل از اکبیا (۱۳۹۱) می‌باشد، صورت‌بندی می‌شود:

S1 _____ S2

این فرمول برآیند این تعبیر است که هر بخش از گفتمان حامل پیامی کامل بوده و آن را انتقال می‌دهد. یک عبارت واژگانی تنها زمانی می‌تواند به عنوان یک گفتمان نما در بافت جمله و متن به شمار آید و نقش مؤثری ایفا کند که در ابتدای جایگاه S2 قرار گیرد و بیانگر رابطه بین S1 و S2 باشد و یکی از روابط موجود در بافت، می‌تواند در توالی ساختاری مانند زیر قرار گیرد: تفصیلی+تقابلی+استنتاجی+ زمانی بر همین اساس، به صورت یک فرمول با ساختی قاعده بنیاد پیکربندی می‌گردد:

<S1 .DM +S2>

فریزر (۲۰۰۵) بر این باور است که بر اساس این رویکرد قاعده مدار نکاتی مهم و اساسی به دست خواهد آمد: بر اساس این تعریف S1 و S2 به عنوان اجزاء مجاور هم عمل کرده و مشتمل بر دو پاره گفتار مجزا می‌باشند. جفت‌های مجاور در نوبت‌گیری با هم قرابت داشته و در تحقق مقاصد، نقش مهم و اساسی را بازی می‌کنند. نکته دیگری که در این قانون توسط فریزر (۲۰۰۵) بیان می‌شود حکایت از این جنبه از عناصر واژگانی دارد که قبل از بخش دوم S2 واقع می‌شود، مواردی وجود دارد که در آن قرار گرفتن گفتمان نماها در ابتدای بافت جمله الزامی نیست و امکان دارد که در جایگاه‌های دیگری از جمله میانی و پایانی نیز واقع شوند. نمودار زیر تقسیم بندی گفتمان نماهای واژگانی در رویکرد فریزر (همان) را نشان می‌دهد.

نمودار فرآیند تحلیل گفتمان نما (اقتباس از فریزر، ۲۰۰۵)

شیوه پژوهش

این پژوهش از نظر جمع‌آوری داده‌ها، از نوع تحقیقات توصیفی بر اساس رویکرد بنیادی فریزر (۲۰۰۵) به روش توصیفی - تحلیلی صورت گرفته است. همچنین این پژوهش از نظر هدف، از نوع پژوهش‌های کاربردی است. در این پژوهش از مطالعات کتابخانه‌ای برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است، به این ترتیب که برخی از گفتمان‌های پربسامد بکاررفته در زبان انگلیسی در ترجمه انگلیسی و تفسیر فارسی قرآن کریم انتخاب و بر اساس معیارها و آزمون‌ها، نظریه کاربردی فریزر (۲۰۰۵) ارزیابی و تبیین می‌شود. سپس نقش آن‌ها در بافت‌های مختلف در هر زبان بر اساس متن قرآنی و با استفاده از شواهد قرآنی در ترجمه تفسیری قرآنی تشریح خواهد شد. پیکره مورد تحلیل این پژوهش سوره بقره می‌باشد. به دلیل حجم بالای مقاله تنها به سه مقوله از پیکربندی رویکرد فریزر (۲۰۰۵) می‌پردازیم، این تقسیم‌بندی شامل گفتمان‌های تفصیلی، استنتاجی و زمانی خواهد بود. در متن ترجمه انگلیسی از سه منبع معاصر آرتور جی آربری (Arthur J. Arberry) (۱۹۶۲)، شاکر (M.M. Shakir) (۱۹۹۳) و عبدالله یوسف علی (Abdullah Yusuf Ali) (۱۹۸۲) و علاوه بر آن از منبع جامع تفاسیر نور نسخه ۳/۱ (۱۳۹۴) که یک دائرةالمعارف چند رسانه‌ای قرآن کریم می‌باشد، نیز استفاده شده است. سه منبع ترجمه تفسیری فارسی از منابع زیر که به ترتیب به اختصار به آن‌ها اشاره می‌شود: ۱- «المیزان» مفصل‌ترین و مهم‌ترین تألیف/استاد علامه سید محمدحسین طباطبایی است. ۲- «مجمع البیان فی تفسیر القرآن» تفسیر قرآن توسط ابوعلی فضل بن الحسن الطبرسی معروف به شیخ طبرسی به زبان عربی است که به زبان فارسی نیز ترجمه شده است. ۳- «تفسیر نمونه» از تفاسیر شیعی قرآن به زبان فارسی، تألیف آیت الله ناصر مکارم شیرازی و گروه نویسندگان در قرن ۱۴ هجری است. در این قسمت از تحقیق سعی بر آن است که با رویکرد فریزر (۲۰۰۵)، روند مربوط به تحقیق حاضر شرح و بسط داده شود: برای دستیابی مناسب به شیوه اجرای فرایند تحلیل، می‌توان ابتدا پرسش‌های تحقیق را درباره گفتمان‌ها و اهداف آن‌ها طرح کرد و سپس برای پاسخگویی به آن‌ها به جمع‌بندی متناسب به نتایج پژوهش پرداخت. مجموعه این پرسش‌ها، ضرورت کاوش گفتمان‌های واژگانی در ترجمه‌های انگلیسی معاصر و

ترجمه تفسیری فارسی قرآن را سبب شده است. پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به پرسش‌هایی است که در زیر آمده است:

۱- آیا رویکرد نظری فریزر (۲۰۰۵) در رمزگشایی معنایی ترجمه تفسیری فارسی و انگلیسی در فرایند ترجمه سوره بقره قابلیت کاربست دارد؟

۲- آیا عملکرد گفتمان‌نماهای واژگانی در ترجمه هر دو زبان به طور مؤثر در قرآن عمل می‌کنند؟

۳- گفتمان‌نماهای واژگانی در ترجمه انگلیسی قرآن کریم و ترجمه تفسیری فارسی در سوره بقره به چه منظور به کار می‌روند و با چه بسامدی در آیات قرآن ترجمه‌شده دیده می‌شوند؟

۴- آیا میان ترجمه فارسی و انگلیسی گفتمان‌نماها در این سوره و توالی‌های یافت‌شده آن‌ها چه تفاوتی وجود دارد و آیا این امر در ارتقای کیفی متن تولیدشده توسط شش مترجم اثرگذار بوده است؟

تحلیل داده‌ها

در ادامه این مقاله ضمن توصیف تعدادی از گفتمان‌نماهای بکاررفته در ترجمه انگلیسی و ترجمه تفسیری آن با رویکرد فریزر (۲۰۰۵) به بررسی و تحلیل روابط گفتمان‌نماها در بافت متنی سوره بقره، متن را به قسمت‌هایی تقسیم خواهیم کرد، در محتوای گزاره‌ای هر قسمت به تعیین انواع گفتمان‌نماها به طور معین خواهیم پرداخت و به دنبال آن با آوردن شواهدی نتیجه خواهیم گرفت که این عناصر واژگانی برای تشریح تلفیق بخش‌های مختلف متن، ضروری هستند زیرا آن‌ها خواننده متون مذهبی را به سوی انواع روابطی که بین آن بخش‌ها وجود دارد، هدایت می‌نمایند. در زمینه روابط درون سوره بقره به آن دسته از گفتمان‌نماهایی توجه شده است که معمولاً به عنوان پیونددهنده‌های جمله به کار می‌روند این عناصر در جایگاه آغازین، میان و پایان جمله قرار می‌گیرند و با مد نظر قرار دادن انواع این عناصر به تقسیم‌بندی‌هایی می‌پردازیم تا بتوانیم قادر به ترسیم تصویری نسبتاً روشن و واضح از روابط موجود میان بخش‌های متوالی متن شویم که از یک سو، این عناصر در کدام تقسیم‌بندی در بافت ترجمه قرآنی

قرار خواهند گرفت و دیگر سو چه کمکی در تسهیل و خوانش ترجمه تفسیری خواهند کرد. بر اساس رویکرد فریزر (۲۰۰۵) گفتمان‌نمایی که پیام‌های مختلف را به هم مرتبط می‌کنند دارای ابعاد مختلفی بوده که با کمک عناصر و اجزاء کلام، S1 و S2 را منتقل کرده و فرایند مرتبط ساختن را در بافت مقصود تسهیل می‌سازند. این دسته از اجزای زبانی شامل چهار زیرطبقه در این مقاله می‌باشد. در ادامه به توصیف انواع مختلف گفتمان‌نماها در پوشش جامعه آماری و دسته‌بندی آن‌ها پرداخته خواهد شد.

گفتمان‌نماهای تفصیلی

این عناصر، زمانی در متن به کار می‌روند که جمله‌ای در رابطه با محتوای جمله قبلی پیامی را به بافت متن می‌افزاید (فریزر: ۲۰۰۵). اهم گفتمان‌نماها تفصیلی فارسی و انگلیسی را می‌توان در لیست زیر مشاهده کرد:

«و، همچنان که، به عبارت ساده‌تر، یعنی، علاوه بر، و نیز، دیگر، در ضمن، نه...نه به طور نمونه، برای مثال، در سخن دیگر، در عین حال، همچنین، ضمن آنکه، به عبارت روشن‌تر، مانند، یا، که، فی المثل، مثلاً، به همین نحو، با اینکه...»

And, also, in addition, furthermore, beside, similarity, likewise, for instance, for example, as an example, in this case, to illustrate, to show namely, too, as well as, moreover, likewise, either... or... Nor, above all, alternative, by the same token, in particular, more precisely, on that basis, more to the point, equally, more accurately, in addition,

در این نمونه از گفتمان‌نماها به روشنی رابطه بین S1 و S2 وجود دارد، کاربرد آن‌ها موقعی است که بخواهیم کلمات، عبارات و جمله‌واره‌های مستقل را به هم وصل کنیم. در ترجمه آیات سوره بقره از این گفتمان‌نماها برای ایجاد پیوند و پیوستگی و همچنین نظم بین آیات استفاده شده است. در مثال‌های داده‌شده، گفتمان‌نماهای تفصیلی مشخص می‌کنند که جمله بعد، در واقع توضیح بیش‌تری درباره پیام اصلی و قبلی است. رابطه زیر در شکل‌گیری یک هم‌پایه کاربرد دارد:

<S1.DM+S2> و یا <S1,DM+S2>.

حال به نمونه‌ای در گفتمان‌نماهای تفصیلی در ترجمه‌های تفسیری فارسی و انگلیسی توجه می‌کنیم:

۱. ما به طور حتم و بدون استثنا همگی شما را یا با خوف و یا گرسنگی و یا نقص اموال و جان‌ها و میوه‌ها می‌آزماییم، و تو ای پیامبر صابران را بشارت ده (ترجمه تفسیری المیزان، ج ۱، ص ۵۱۵: ۱۵۵).

۲. این خود تخفیفی است از ناحیه پروردگارتان و هم رحمتی است (ترجمه تفسیری المیزان، ج ۱، ص ۶۵۵: ۱۷۸).

3. When ye divorce women, and they (are about to) fulfill the term of their (Iddah), **either** take them back on equitable terms **or** set them free on equitable terms; but do not take them back to injure them, (**or**) to take undue advantage; (Translation Yusuf Ali, page 37: the Cow:231).

4. **And** there are some among men who take for themselves objects of worship **besides** Allah, whom they love **as** they love Allah (Translation Shakir, page 25: the Cow:165).

گفتمان نماهای تفصیلی (EDMs) با توجه به ساختار نحوی و اطلاعاتی که در بافت جمله بازی می‌کنند می‌توانند در جایگاه‌های مختلفی از قبیل آغازین، میانی و پایانی وارد شوند، این واژگان در ارتباط و همبستگی عناصر موجود در متن و رسیدن به مفاهیم تأثیر بسیاری دارند، این همبستگی باعث برقراری ارتباط میان جملات یا بندهای متوالی موجود در متن می‌شود. در بسیاری از نمونه‌های داده شده، گفتمان نماهای واژگانی بکاررفته در آیات داده شده، معنای خالق پیام را صریح و روشن از S1 به S2 مرتبط می‌سازند. ترجمه آیات زیر برگرفته از ترجمه‌های مختلف قرآن است و تلاش دارد تا کاربرد گفتمان نماهای تفصیلی، تعداد و نوع آن‌ها را در سه ترجمه در بخش زیر نشان دهد. جدول (۱) شاخص‌های آماری گفتمان نماهای تفصیلی است که در ترجمه‌های تفسیر فارسی سوره بقره نمایش داده می‌شود.

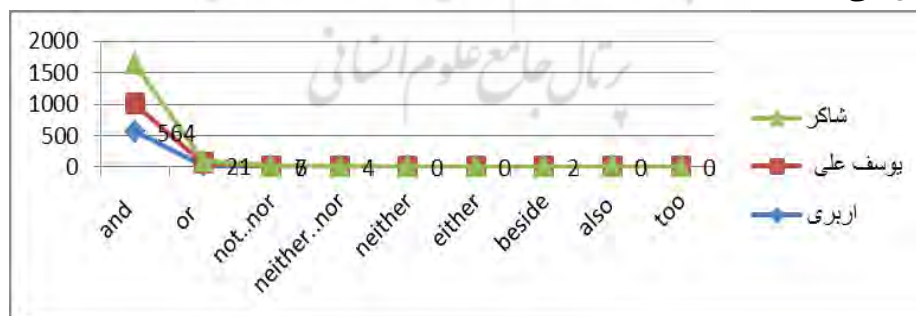
نوع گفتمان نما	و	هم	یا	مانند	مثل	چه... چه	نه... نه	همچو/ همچون	همانند	نیز
نمونه	۱۰۳۹	۸	۲۵	۵	۴	۰	۱۰	۶	۱۰	۱۶
المیزان	۶۸۵	۳۰	۲۰	۳	۳	۱	۲	۰	۱	۰
مجمع‌البیان	۹۹۵	۱۷	۳۵	۴	۱	۲	۱۱	۰	۳	۱۶
مجموع	۲۷۱۹	۵۵	۸۰	۱۲	۸	۳	۴۳	۶	۱۴	۳۲

جدول شماره ۱: گفتمان نماهای واژگانی تفصیلی (EDMs) در ترجمه تفسیری قرآنی فارسی

بنابراین، می‌توان گفتمان نماهای واژگانی تفصیلی موجود در ترجمه آیات سوره بقره را در سه ترجمه تفسیری بر اساس بسامد وقوع و فراوانی موجود و بر اساس توالی مشخص‌شده، از سمت راست به چپ به صورت زیر به نمایش گذاشت:

توالی شماره ۱: و < یا < هم < نه...نه < نیز < همانند < مانند < مثل < همچو/همچون < چه چه <

همانطور که در جدول بالا مشاهده می‌شود گفتمان نمای «و» با تعداد مشخص ۲۷۱۹ بار بسامد وقوع، پرکاربردترین گفتمان نما در ترجمه تفسیری قرآنی مورد تحلیل می‌باشد. گفتمان نمای «و» که یک حرف ربط ساده است فاصله بسامدی زیادی نسبت به دیگر عناصر یافت شده دارد. این عنصر زبانی بار انتقال معنی در بافت کلامی، نوشتاری و بافت موقعیتی در ترجمه هر دو زبان را بر عهده دارد. در این بررسی ترجمه تفسیری نمونه با بسامد وقوع ۱۰۳۹ بالاترین وقوع در این تحقیق از آن خود کرده است در توالی بعد به خوبی آمار نشان می‌دهد که گفتمان نمای «یا» با بسامد ۸۰ بار تکرار و به همین ترتیب توالی موجود گفتمان نماهای تفصیلی «هم» با ۵۵ بار تکرار و دیگر عناصر واژگانی مد نظر، «نیز» با بسامد ۴۵ دفعه، «نه...نه» با جامعه آماری ۲۲ بار و گفتمان نمای «همانند» به تعداد مشخص ۶ بار تکرار شده است. در ترجمه تفسیری «مجمع البیان» کم‌ترین بسامد را در استفاده از گفتمان نماهای تفصیلی شاهدیم. علت این امر جایگزین کردن بعضی از گفتمان نماها با نمونه‌های دیگر این عناصر می‌باشد. نمودار (۱) شاخص‌های آماری بسامد گفتمان نماها را در ترجمه‌های انگلیسی سوره بقره نمایش می‌دهد.

نمودار ۱: نمودار گفتمان نماهای تقابلی (EDMs) در ترجمه‌های انگلیسی

می‌توان گفتمان‌نماهای واژگانی تفصیلی انگلیسی موجود در ترجمه آیات سوره بقره را در سه ترجمه انگلیسی را بر اساس بسامد وقوع و فراوانی موجود و بر اساس توالی مشخص‌شده، از سمت چپ به راست به صورت زیر به نمایش گذاشت:

>neither>also/too>neither...or>beside>neither...nor>or>And: توالی شماره ۲

در این نمونه از گفتمان‌نماها به روشنی رابطه بین دو بند با هم توسط یک گفتمان‌نما که بیانگر ارتباط S1 و S2 به نمایش گذاشته می‌شود. در مثال‌های اشاره‌شده بالا، گفتمان‌نماهای تفصیلی، مشخص می‌کنند که تعدادی از آن‌ها در جایگاه‌های ابتدای S2 قرار می‌گیرند و گروه دیگری می‌توانند در دو جایگاه ابتدا و میانی نیز قرار گیرند. این رابطه در شکل گیری یک هم‌پایه به صورت ساختار زیر نمایش داده می‌شود:

*****<S1,DM+ S2> *** <DM+ S1 +DM+S2> *** <S1.DM+S2>**

نتایج بدست آمده از نمودار (۱) مقایسه‌ای آماری را نشان می‌دهد که گویای این مطلب است که همانند بررسی‌های انجام شده در ترجمه‌های تفسیر فارسی گفتمان‌نمای "and" دارای بیش‌ترین بسامد تکرار بوده و ترجمه شاکر بیش‌ترین بسامد وقوع را در متن ترجمه قرآنی به زبان انگلیسی داشته است و در مجموع به تعداد ۱۶۴۰ بار در هر سه ترجمه استفاده شده است که کم‌ترین بسامد را در ترجمه یوسف علی شاهد بودیم. در این بررسی آماری به خوبی نشان می‌دهد که گفتمان‌نمای "or" با بسامد ۹۱ بار تکرار انجام شده که بیش‌ترین بسامد در ترجمه یوسف علی یافت گردیده و به همین ترتیب توالی موجود گفتمان‌نماهای تفصیلی "not.... nor" با ۱۴ بار تکرار و دیگر عناصر واژگانی پر کاربرد، "neither...nor" با بسامد ۱۰ دفعه بوده که یوسف علی از آن استفاده نکرده است، "either" با جامعه آماری سه بار و گفتمان‌نمای "beside" به تعداد مشخص شش بسامد تکرار شده است. "Also" و "too" به یک نسبت در هر سه ترجمه استفاده شده است و در ترجمه‌های آربری و یوسف علی از "too" استفاده نشده است.

گفتمان‌نماهای استنتاجی

همانطور که در بخش چارچوب نظری فریزر (۲۰۰۵) بحث شد، گفتمان‌نماهای استنتاجی یکی از انواع گفتمان‌نماهای موجود در ترجمه تفسیری و انگلیسی قرآنی

می‌باشد. بنا بر گفته فریزر (۲۰۰۵)، گفتمان نماهای استنتاجی نشان می‌دهد که S2 می‌تواند به عنوان نتیجه‌ای که از S1 به دست می‌آید، در نظر گرفته شود. کریستال (۱۹۹۸) اعتقاد دارد که گفتمان نماها در واقع تسهیل کننده‌هایی هستند که به ما کمک می‌کنند تا کار دشوار تولید و تبادل گفت‌وگوها را با سهولت و به طور منظم انجام دهیم. معنا و نقش نحوی این گفتمان نماها می‌بایستی معنای علت یا نتیجه داشته باشد. این عناصر در جایگاه S2 و S1 به کار می‌روند. برخی از این گفتمان نماهای استنتاجی شامل گفتمان نماهای علت، نتیجه و استدلال در زبان فارسی عبارت‌اند از:

به خاطر همین، به جهت اینکه، به همین دلیل اینکه، چون، لذا، پس، بنابراین، در نتیجه، به همین علت، از این رو، به دلیل، به همین دلیل، بر این مبنا، بدین سبب، برای این/ برا این، بر این اساس، زیرا، نظر به اینکه، با احتساب اینکه، به جهت اینکه، علت آن است، زیرا که، چون که، به دلیل اینکه، به منظور اینکه، از آنجایی که.

نمونه‌های رایج گفتمان نماهای استنتاجی در زبان انگلیسی عبارت‌اند از:

Therefore, Thus, Consequently, Hence, So, Then, Because of this, For this reason, After all, As a result, As consequence, In conclusion, Accordingly, Of course, As a consequence, As a logical conclusion, As a result, because of, consequently, for this/that reason, It can be concluded that, In this case, under these/ those conditions, Since, consequently, that condition, on these/those grounds, all things considered.

به نمونه‌هایی از این گفتمان نماهای رایج در ترجمه تفسیری و انگلیسی قرآنی توجه

می‌کنیم:

۹. در شب روزه‌داری نزدیکی کردنتان با همسرانتان حلال شد ایشان پوشش شما و شما پوششی هستید برای آنان خدا دانست که شما همواره با انجام این عمل نافرمانی و در نتیجه به خود خیانت می‌کردید پس از جرمتان گذشت و این حکم را از شما برداشت (ترجمه تفسیر المیزان، ج ۲: ۶۳).

۱۰. پس شیطان موجب لغزش آنها شد و آنان را از آنچه در آن بودند (بهشت) خارج ساخت و (در این هنگام) به آنها گفتیم به (زمین) فرو آئید... (ترجمه تفسیر نمونه، ج ۱: ۳۶).

۱۱. و (آن‌ها از روی استهزا) گفتند: دل‌های ما در غلاف است! (و ما از گفته تو چیزی نمی‌فهمیم. آری، همین‌طور است!) خداوند آن‌ها را به خاطر کفرشان، از رحمت خود دور ساخته، (به همین دلیل، چیزی درک نمی‌کنند)؛ و کم‌تر ایمان می‌آورند (ترجمه مکارم، ج ۱: ۲۵۳).

12. Who made the earth a resting place for you and the heaven a canopy and (Who) sends down rain from the cloud, then brings forth with it subsistence for you of the fruits, **Therefore** do not set up rivals to Allah while you know (22: Translation by Shakir, page 4).

13. **Then** Satan caused them to slip therefrom and brought them out of that they were in (7: 19 27) and We said, "Get you all down, each of you an enemy of each; and in the earth a sojourn shall be yours, and enjoyment for a time". (36: Translation by Arberrry: page 6).

14. **because** they had disbelieved the Signs of God and slain the Prophets unrightfully that,

they disobeyed, and were transgressors. (61, Translation by Arberrry, page 9).

در جدول (۲) شاخص‌های آماری گفتمان‌نماهای استنتاجی در ترجمه‌های تفسیری

فارسی سوره بقره نمایش داده می‌شود:

سبب	در حقیقت	لذا	زیرا	ضمن اثر ضمن	به همین دلیل	بصورت	در نتیجه	به همین جهت	در صورتی که	به سبب	در این صورت / در آن صورت	از این رو	چرا که	بنابر آن	تا	؛	چون	به سبب	گفتمان نما	
منابع	۳	-	۲	-	-	۱	۴	۱	۳	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	المیزان
درجمع البیان	۰	۱	۱	۱	۱	-	۱	۱	۱	۱	۱	۱۱	۲۵	۹	۹	۴	۱	۴	۰	درجمع البیان
نمونه	۳	۲	۱۳	۱	۲	۰	۰	۰	۳	۰	-۱	۳	۳	۱۰	۳	۳	۱	۲	۲	نمونه
مجموع	۴	۲	۱۶	۲	۳	۱	۵	۲	۷	۱	۴	۲۸	۲۸	۱۹	۹	۱	۴۵	۲	۲	مجموع

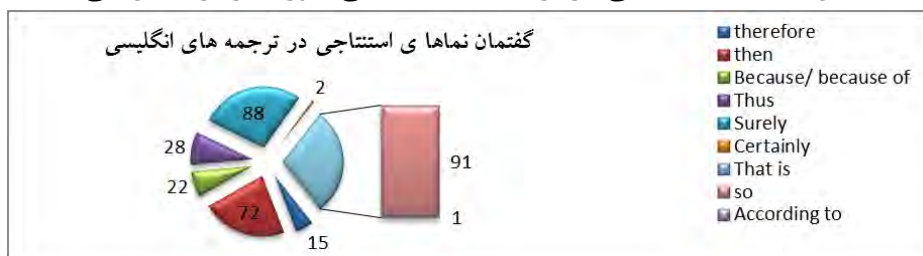
جدول شماره ۲: گفتمان‌نماهای واژگانی زمانی (IDMs) در ترجمه تفسیری قرآنی فارسی

در این بخش به شاخص‌های آماری تحت عنوان گفتمان‌نماهای استنتاجی در ترجمه فارسی تفسیری قرآن کریم می‌پردازیم. همانطور که در جدول شماره ۲ مشاهده می‌شود، گفتمان‌نمای استنتاجی «پس» در ترجمه تفسیری فارسی با تعداد مشخص ۱۰۸ بار بسامد وقوع، پرکاربردترین گفتمان‌نماها استنتاجی در ترجمه تفسیری موجود قرآنی مورد تحلیل می‌باشد. در توالی بعد آماره به خوبی نشان می‌دهد که گفتمان‌نمای «تا» با بسامد ۹۸ بار تکرار و به همین ترتیب توالی موجود گفتمان‌نماهای استنتاجی «چون»

با ۴۵ بار تکرار و دیگر عناصر واژگانی مورد بررسی در این پژوهش، به ترتیب «چرا که» با بسامد ۲۸ بار، «سپس» با جامعه آماری ۱۸ بار و «از این رو» با بسامد ۱۲ بار تکرار به کار برده شده‌اند. گفتمان نماهای «زیرا»، به تعداد مشخص ۱۶ دفعه بسامد تکرار شده است. گفتمان نماهای «البته»، «در صورتی که»، «در نتیجه/ نتیجه»، «به همین دلیل»، «به سبب»، «لذا»، «ضمن/در ضمن» در حقیقت این گفتمان نماها در این بررسی آماری کم‌کاربردترین گفتمان نمای استنتاجی را در ترجمه تفسیری فارسی در قالب بسامد وقوع دارا بودند. این گفتمان نماها به ترتیب پرکاربردترین و کم‌کاربردترین گفتمان نماهای استنتاجی در ترجمه تفسیری فارسی است سوره بقره می‌باشند که در قالب بسامد وقوع از سمت راست به چپ به صورت زیر نشان داده می‌شوند:

توالی شماره ۳: پس < تا < چون < چرا که < سپس < زیرا < از این رو < البته/در صورتی که < در نتیجه/ نتیجه < در این صورت / در آن صورت < در حقیقت < به همین دلیل < به سبب < لذا < به همین جهت <

بنا بر نظر فریزر (۱۹۹۹) گفتمان نماهای استنتاجی یه نوعی کمک بیش‌تری به پالایش رابطه بین S1 و S2 در جمله می‌کنند. به طور اخص، گفتمان نماهای استنتاجی از زیرمجموعه گفتمان نماهایی مانند «پس، بنابراین، از این رو، چون از آن، نتیجه، در نتیجه و...» واضح است که در برخی از زمینه‌های منطقی و عقلانی وجود داشته و نتیجه اینکه آیا S2 به عنوان یک هم پایه‌ای صحیح، مرتبط و همگام با S1 عمل می‌کند، ختم می‌گردد. بر اساس دیدگاه بلکمور (۱۹۹۲) و فریزر (۱۹۹۰)، گفتمان نماها واژگانی که بر S2 تحمیل شده باشد محدوده خاصی از تعابیر را، با توجه به معنای S1 و معنای گفتمان نماهای واژگانی، به موضوع مورد بحث پس از آن اشاره می‌کند که این ویژگی در نمونه‌های استنتاجی در هر دو ترجمه یافت گردید. نمودار (۲) شاخص‌های آماری بسامد گفتمان نماهای استنتاجی در ترجمه‌های انگلیسی سوره بقره را نشان می‌دهد:

در این بخش به شاخص‌های آماری تحت عنوان گفتمان‌نماهای استنتاجی در ترجمه انگلیسی قرآن کریم می‌پردازیم. همانطور که در نمودار شماره ۲ مشاهده می‌شود، گفتمان‌نمای استنتاجی "So" در ترجمه انگلیسی با تعداد مشخص ۹۱ بار بسامد وقوع، پرکاربردترین گفتمان‌نمای استنتاجی در ترجمه انگلیسی موجود قرآنی می‌باشد. در توالی بعد آماره به خوبی نشان می‌دهد که گفتمان‌نمای "surely", "then" به ترتیب با بسامد ۸۸ و ۷۲ بار تکرار و به همین ترتیب توالی موجود گفتمان‌نماهای استنتاجی "thus" با ۲۸ بار تکرار و دیگر عناصر واژگانی مورد بررسی در این پژوهش، به ترتیب "because/because of" با بسامد ۲۲ دفعه، "therefore" با جامعه آماری ۱۵ بار و "certainly" با بسامد ۲ بار تکرار به کار برده شده‌اند. گفتمان‌نماهای: "that is", "according to" به طور مشترک به تعداد مشخص ۱ دفعه بسامد تکرار شده است. این گفتمان‌نماها به ترتیب پرکاربردترین و کم‌کاربردترین گفتمان‌نماهای استنتاجی در ترجمه انگلیسی سوره بقره می‌باشند که در قالب بسامد وقوع از سمت چپ به راست را به صورت زیر نشان می‌دهد:

توالی شماره ۴ > because/because of > thus > then > surely > So:
therefore > certainly > according > that is

ترتیب جانمایی گفتمان‌نماهای استنتاجی در ترجمه انگلیسی قرآن را به صورت زیر نشان می‌دهد: توالی زیر منعکس‌کننده ترتیبات نحوی ممکن از گفتمان‌نماها موجود در جملات مورد بحث شده در بخش بالاست، و همچنین صورت قرار گرفتن در جایگاه‌های ابتدا، میانی و پایانی می‌باشد.

۱. <DM+S1,S2> ۳ *** ۲. <S1.DM+S2> ۲ *** ۳. <S1,DM, S2> ***

این رابطه هم شامل دلیل و سبب وقوع یک اتفاق می‌شود و هم نتیجه و پیامدهای یک واقعه. اما نکته مهم این است که میان دو جمله‌ای که با هم مرتبط می‌شوند رابطه علی و معلولی حاکم است؛ یعنی یکی علت و دیگری معلول است. البته گاهی روند عادی علت و معلولی بر هم می‌خورد و علت در جمله دوم بیان می‌شود (ناتل خانلری، ۱۳۸۴: ۲۵۱). در این رابطه، مطابق قانون علت و معلول که اول علت رخ می‌دهد و سپس معلول، اول علت ذکر می‌شود و سپس معلول، این مهم‌ترین وجه ممیزه این رابطه با رابطه علی معکوس است (علیجانی، ۱۳۷۲: ۸۳).

گفتمان نماهای زمانی (Temporal Discourse Markers)

این عناصر واژگانی، به جهت شفاف ساختن مطالعات زبانی در روابط زمانی و روان‌شناختی بین اقدامات پیاپی و یا تقدم و تأخر رویدادها توسط سخنگویان و نویسندگان مورد توجه قرار گرفته‌اند. گفتمان نماهای زمانی، به نشانگرهایی اطلاق می‌گردد که به عنوان محرک‌هایی برای نشان دادن روابط گفتمان در یک رابطه زمانی مورد توجه قرار می‌گیرند (مان و تامپسون، ۱۹۸۷؛ نات، ۱۹۹۶). بنا به نظر گروت (Grote) (۱۹۹۸: ۲۲) این گفتمان نماها به نشانه‌هایی از مرجع زمان اشاره می‌کنند. همچنین به نویسندگان، بخش‌ها و شیوه‌هایی را نشان می‌دهند که احتمالاً چیزی در طول زمان تغییر کرده است. نور (۱۳۹۴) به نقل از تراگت (Traugott) (۱۹۸۲) بر این باور است که کلماتی که معنای زمانی دارند، می‌توانند در مسیر تحول معنایی خود نقش مهمی داشته باشند. برخی از این گفتمان نماهای زمانی در زبان فارسی عبارت‌اند از:

«اول، دوم، پنجم، اکنون، سپس، بالأخره، در نهایت، در این میان، نخست، نخست آنکه، ثانیاً، سر انجام، در وهله اول، سخن آخر، در این مدت، اکنون، بعد، حال حاضر». نمونه‌های رایج از گفتمان نماهای زمانی در زبان انگلیسی عبارت‌اند از:

In the past, before until, formerly, yesterday, recently, not long ago, at present, all the while, after, after short time, soon, later, after a while, later on, in the future, when, then, third, the first, second, at last, at the end, final, finally, next the next time, following that, now, by now, during, soon, henceforth, as, so when, till, at length, eventually, immediately, meantime

در اینجا به مثال‌های یافت شده از این دسته از گفتمان‌های رایج در ترجمه تفسیری فارسی و انگلیسی قرآنی توجه می‌کنیم:

۱۵. پس همین که طالوت لشگر را بیرون برد گفت: خدا شما را به نهر آبی آزمایش می‌کند هر کس از آن نوشد از من نیست (۲۴۹) (ترجمه تفسیر مجمع البیان، ج ۳: ۸۸).
۱۶. به درستی کسانی که کتمان می‌کنند آنچه را از بینات و هدایت که ما نازل کردیم بعد از آنکه آن را برای مردم در کتاب روشن ساختیم، این گونه اشخاص را خدا لعنت می‌کند و همه لاعنان نیز لعنت می‌کنند (۱۵۹) (ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱: ۵۸۴).

17. Fight them, **till** there is no persecution and the religion is God's **then** if they give over, there shall be no enmity save for evildoers (193, Translation by Arberry, page 30).

18. Allah knoweth what ye used to do secretly among yourselves; but He turned to you and forgave you; so **now** associate with them, and seek what Allah Hath ordained for you, and eat and drink, until the white thread of dawn appear to you distinct from its black thread; **then** complete your fast **till** the night appears; (187, Translation) by Yusuf ali, page 29).

در این بخش تمایز ایجاد شده میان گفتمان نما "then" و "now" کاربرد مبتنی بر تفاوت‌های معنایی نمی‌باشد. در واقع کارکرد "now" به جهت جلو در گفتمان زمانی اشاره دارد در حالی که "then" سمت حرکت آن رو به عقب و بازگشت است. علاوه بر این، عنصر گفتمان نمای "now" به عنوان کارکرد مرجع زمانی مورد توجه قرار گرفته است، اما "then" به عنوان ارجاع یا پیش ارجاع (Anaphora) عمل می‌کند. در این کارکرد، مرجع زمان به عنوان مثال روابط زمانی بین یک رویداد زبانی و زمان صحبت کردن را مورد توجه قرار داده است، اما چنانچه به عنوان ارجاع یا پیش ارجاع باشد، آن را نشان هر رابطه زمانی بین دو رویداد زبانی می‌داند (۱۹۸۷: ۲۴۶). گفتمان نمای انگلیسی "now" در متونی مانند متون روایی می‌تواند به پیشبرد روایت کمک کند. در زبان فارسی گفتمان نمای "بعد" برای چنین هدفی در نظر گرفته می‌شود؛ مترجم نیز از این قابلیت می‌تواند در متن استفاده کند تا میان متن پیوندی طبیعی برقرار کند. ویسی (۱۳۹۰) بر این باور است که گفتمان نماهای زمانی در زبان های فارسی و انگلیسی نقش نحوی و تمایز دهندگی ندارند و نسبت به اشاره‌گرهای زمانی (Deictic expression) در خارج از یک متن نوشتاری با الگوهای زیر و بمی افتان و پابین تری ادا می‌شوند. وی این مشخصه واج شناختی را ناشی از این می‌داند که این عناصر زبانی فقط نقش هماهنگ کننده بافتی و متنی دارند. گفتنی است که در نمونه‌های ارائه شده از گفتمان نماها در این جستار تأکید بر جنبه خاصی از سخن آورده شده است و تنها معنای قید زمان را شامل شده است.

جدول (۳) شاخص‌های آماری بسامد گفتمان نماهای زمانی را در ترجمه‌های

تفسیری فارسی سوره بقره نشان می‌دهد:

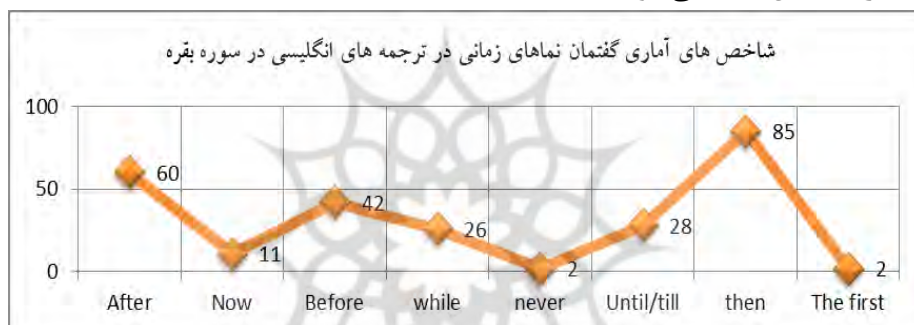
مجموع	تعداد فراوانی موجود در نمونه	تعداد فراوانی موجود در مجمع البیان	تعداد فراوانی موجود در المیزان	منابع گفتمان نماهای
۴	۴	۰	۰	اکنون
۱-۱-۲	۱	۰	۱-۱-۱	اول /اولا / در ثانی
۳۶	۱۶	۶	۱۴	بعد / بعد از
۱۰	۵	۲	۳	سپس
۱	۰	۰	۱	در آخر
۸	۱	۱	۶	قبل / قبل از
۲۱-۱۹	۲-۱۲	۱۹-۷	۰-۸	پس / پس از
۲۲	۳	۷	۱۲	تا
۱	۰	۰	۱	حالا
۲-۴	۱-۰	-	۱-۴	حال / در حال
۱	۱	۰	۰	الان
۳	۲	-	۱	قبلا

جدول شماره ۳: گفتمان نماهای واژگانی زمانی (TDMs) در ترجمه تفسیری قرآنی فارسی به منظور تشخیص و بررسی گفتمان نماهای زمانی به شاخص‌های آماری تحت عنوان گفتمان نماهای زمانی در ترجمه فارسی تفسیری قرآن کریم می‌پردازیم. همانطور که در جدول شماره ۳ نمایش داده شده است، گفتمان نمای زمانی «بعد و بعد از» در ترجمه تفسیری فارسی با تعداد مشخص ۳۶ بار بسامد وقوع، پرکاربردترین گفتمان نمای زمانی در ترجمه تفسیری موجود قرآنی مورد تحلیل می‌باشد. در توالی بعد این آماره به خوبی نشان می‌دهد که گفتمان نمای «تا» با بسامد ۲۲ بار تکرار و به همین ترتیب توالی موجود گفتمان نماهای استنتاجی «پس از» با ۲۱ بار تکرار و دیگر عناصر واژگانی مورد بررسی در این پژوهش، به ترتیب «پس» با بسامد ۱۹ بار، «سپس» با جامعه آماری ۱۰ بار تکرار به کار برده شده‌اند. گفتمان نماهای «اکنون» و «در حال» به طور مشترک به تعداد مشخص ۴ دفعه بسامد تکرار شده است. گفتمان نماهای «الان»، «حال» و «در

آخر»، این گفتمان‌نماها در این بررسی آماری کم‌کاربردترین گفتمان‌نمای زمانی را در ترجمه تفسیری فارسی در قالب وقوع تکرار دارا بودند. این گفتمان‌نماها به ترتیب پرکاربردترین و کم‌کاربردترین گفتمان‌نماهای زمانی در ترجمه تفسیری فارسی سوره بقره می‌باشند که در قالب بسامد وقوع از سمت راست به چپ به صورت زیر نشان داده می‌شود:

توالی شماره ۶: بعد/ بعد از < پس / پس از < تا < سپس < قبل / قبل از < اکنون / در حال < قبلاً < حالا/ الان <

در نمودار (۳) شاخص‌های آماری گفتمان‌نماهای زمانی در ترجمه‌های انگلیسی سوره بقره نمایش داده می‌شود:

در این بخش به بررسی شاخص‌های آماری تحت عنوان گفتمان‌نماهای زمانی در ترجمه انگلیسی قرآن کریم خواهیم پرداخت. همانطور که در نمودار شماره (۳) مشاهده می‌شود، گفتمان‌نمای استنتاجی "then" در ترجمه انگلیسی با تعداد مشخص ۸۵ بار بسامد وقوع، پرکاربردترین گفتمان‌نمای زمانی در ترجمه انگلیسی موجود قرآنی مورد تحلیل می‌باشد. در توالی بعد این آماره به خوبی نشان می‌دهد که گفتمان‌نمای "after"، "before" به ترتیب با بسامد ۶۰ و ۴۲ بار تکرار و به همین ترتیب گفتمان‌نماهای زمانی "until/till" با ۲۸ بار تکرار و دیگر عناصر واژگانی مورد بررسی در این پژوهش، به ترتیب "while" با بسامد ۲۶ دفعه، "now" با جامعه آماری ۱۱ بار تکرار به کار برده شده‌اند. گفتمان‌نماهای "the first"، "never" به طور مشترک به تعداد مشخص ۲ بار تکرار شده‌اند. این گفتمان‌نماها در این بررسی آماری کم‌کاربردترین گفتمان‌نمای زمانی را در ترجمه انگلیسی در قالب بسامد وقوع دارا بودند. این

گفتمان‌نماها به ترتیب پرکاربردترین و کم‌کاربردترین گفتمان‌نماهای زمانی در ترجمه انگلیسی آیات سوره بقره در قالب وقوع تکرار را از سمت چپ به راست نشان می‌دهد:

توالی شماره ۷: **before>until/till>while>never>the first>: Then>after>**

توالی زیر منعکس‌کننده ترتیبات نحوی ممکن از گفتمان‌نماهای زمانی موجود در جملات مورد بحث در بخش بالاست، و همچنین صرف نظر از طرز قرار گرفتن در جایگاه‌های آغازین، میانی و پایانی می‌باشد.

$\langle DM+S1,S2 \rangle$ *** $\langle S1+DM,S2 \rangle$ *** $\langle (DM) S1, S2 \rangle$ *** $\langle DM, S2, S1 \rangle$ ***
 رابطه بین این دسته از گفتمان‌نماها نیز به روشنی بیانگر این موضوع می‌باشد که بین دو بخش S1 و S2 نوعی رابطه زمانی مشخص برقرار می‌باشد.

نتیجه بحث

در این مقاله پس از جمع‌آوری مجموعه داده‌های تحقیق، نتایج حاصله از بررسی آیات ترجمه شده در هر دو زبان منتخب به شرح زیر می‌باشد:

بر اساس دیدگاه فریزر (۲۰۰۵) توالی قرار گرفتن گفتمان‌نمائی که بیش‌ترین بسامد در گفتمان اصلی را داشته باشد به عنوان گفتمان اصلی مطرح می‌باشد که در این پژوهش در هر دو ترجمه گفتمان‌نماها عناصر «و» در فارسی و "and" در انگلیسی می‌باشند و گفتمان‌نماهای بعدی به عنوان زیرگروه گفتمان‌نمای اصلی نقش می‌گیرند. از مجموع توالی‌های موجود در گفتمان‌نماهای استنتاجی، می‌توان نتیجه گرفت که در ترجمه تفسیری فارسی قرآن در سوره بقره، گفتمان‌نمای استنتاجی «پس» با تعداد مشخص ۱۰۸ بار بسامد وقوع، پرکاربردترین گفتمان‌نمای استنتاجی در ترجمه تفسیری قرآنی فارسی و "so" در انگلیسی بیش‌تر از سایر گفتمان‌نماها در این مجموعه توالی قرار می‌گیرند.

همچنین در این پژوهش نشان داده شد که گفتمان‌نماهای واژگانی که بر S2 تحمیل شده باشد، محدوده خاصی از تعابیر را، با توجه به معنای S1 و معنای گفتمان‌نماهای واژگانی، به موضوع مورد بحث پس از آن اشاره می‌کند؛ که این ویژگی در نمونه‌های استنتاجی در هر دو ترجمه یافت گردید. با بررسی‌های بلیکمور (۱۹۹۲) و فریزر (۱۹۹۰) نیز همسو می‌باشد. با بررسی داده‌ها این پژوهش مشخص شد که، گفتمان‌نماهای زمانی

کم‌ترین بسامد را در مجموع کل ترجمه فارسی و انگلیسی داشته و از مجموع ۳۸۶ بسامد در کل ترجمه‌ها گفتمان‌نمای یافت شده عنصر واژگانی "then"، «بعد و بعد از»، در ترجمه‌های تفسیری فارسی بیش‌ترین بسامد را دارا بودند.

انعکاس گفتمان‌نماها در شش ترجمه سوره بقره منتخب قرآن فارسی تفسیری و انگلیسی به ترتیب گفتمان‌نماهای تفصیلی + استنتاجی + زمانی + است. با توجه به اینکه کاربرد گفتمان‌نماهای تفصیلی بسیار بیش‌تر از انواع دیگر گفتمان‌نماها بوده است می‌توان نتیجه گرفت آیات قرآنی در این سوره بیش از هر چیز به توصیف، توضیح، تبیین و تشریح موضوعات مطرح‌شده در این سوره می‌پردازند. تعداد گفتمان‌نماها در هر دو ترجمه اگرچه در ترتیب تفاوتی چندانی با هم نداشتند ولی با این حال تعداد بسامد آن‌ها و میزان استفاده از این عناصر قابل توجه می‌باشد. در مورد ترجمه قرآن به هر زبانی، به ویژه انگلیسی، باید به این تفاوت‌های ساختاری توجه ویژه نمود. به پیروی از رویکرد حاضر به این گفتمان‌نماها به عنوان یار دهنده بافت اطلاعات موجود در متن محسوب می‌گردد. همچنین بیان گردید که در آغاز بخش‌ها، و نیز در آغاز بندها (پاراگراف‌ها) و میان‌بند غالباً در گفتمان‌نماها تقسیم‌بندی وجود دارد. بسیاری از این عناصر واژگانی آشکارا در مواضع تغییر موضوع درون سوره بقره مشهود هستند و در انتقال پیام بخش‌هایی که معرفی می‌کنند، بر حسب ارتباطشان با بخش‌های پیشین، نقشی بسیار مؤثر دارند. رویکرد فریزر (۲۰۰۵) در هر ترکیب از ترجمه‌های تفسیری فارسی و انگلیسی سوره بقره قابل اعمال بوده و قابلیت کاربست آن محسوس می‌باشد. از ارائه این رویکرد یک الگوی مرحله به مرحله برای مترجمان استفاده شده است که می‌تواند برای ترجمه گفتمان‌نماهای کتاب‌ها یا دیگر گونه‌های متنی از جمله متون مذهبی مشابه مفید واقع شود و قابلیت ارتقای کیفیت ترجمه را به همراه خواهد داشت. این عناصر زبانی در ایجاد و پیوند جملات عاملی مهم برای پیوستگی محسوب می‌شوند و از سوی دیگر با پیوند دادن ایده‌ها و موضوعات این ارتقای کیفی را در ترجمه ایجاد می‌کنند، که با نتایج فریزر (۲۰۰۵) نیز همسو می‌باشد.

همچنین گفتمان‌نماهای یافت‌شده در درون متن ترجمه سوره بقره به عنوان پیونددهنده‌های پاره‌گفتارها به کار می‌روند. رویکرد مطالعه این گفتمان‌نماها در روابط

متنی ترجمه تفسیری و ترجمه قرآن با روش‌ها و فنون تحلیل آن موجود بود، می‌توان به عنوان رویکردی جایگزین برای روش مبینی بر بینش‌ها و الهامات شخصی مفسران مورد استفاده قرار گیرد. این گفتمان‌ها در تفسیر و ترجمه قرآن نقشی تعیین‌کننده دارند. هر کدام از این عناصر مورد بحث در این تحقیق با شرکت در بخش ترجمه تفسیری در قالب خوانش پاره‌گفتار منجر به تقویت در پیوستگی بافتی می‌شوند.

کتابنامه

- الاولی، م.س. سلوی. ۱۳۹۵ش، روابط متنی در قرآن، ربط، پیوستگی و ساختار، مترجم: سیداکبر جلیلی، تهران: نشر نویسه پارسی.
- بشیر، حسن. ۱۳۸۵ش، تحلیل گفتمان دریچه‌ای بر کشف ناگفته‌ها، چاپ چهارم، تهران: دانشگاه امام صادق(ع).
- جامع تفاسیر نور. ۱۳۹۴ش، دائرة المعارف چندرسانه‌ای قرآن کریم، نرم‌افزار کامپیوتری، قم: طباطبایی، محمدحسین. ۱۳۷۴ش، ترجمه تفسیر المیزان، ۲۰ جلد، چاپ پنجم، قم: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دفتر انتشارات اسلامی.
- طبرسی، فضل بن حسن. ۱۳۵۲ش، ترجمه تفسیر مجمع البیان، ۲۷ جلد، مترجم: احمد بهشتی، تهران: فراهانی.
- فرکلاف، نورمن. ۱۳۷۹ش، تحلیل انتقادی گفتمان، ترجمه پیران و دیگران، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.
- مکارم شیرازی، ناصر. ۱۳۷۱ش، تفسیر نمونه، ۲۸ جلد، چاپ دهم، تهران: دار الکتب الإسلامیه.

مقالات و پایان‌نامه‌ها

- اکبیا، لعیاء. ۱۳۹۱ش، «بررسی نشانگرهای گفتمان در سرمقاله‌های برخی روزنامه‌های فارسی و انگلیسی بر اساس رویکرد فریزر»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- خلیلی زاده گنجعلیخانی، مرضیه و آناهیتا امیرشجاعی. بهار ۱۳۹۷ش، «مطالعه تطبیقی کاربرد استراتژی‌های ترجمه نیومارک در ترجمه قرآن»، فصلنامه مطالعات قرآنی، سال نهم، شماره ۳۳، صص ۲۲۱-۲۳۹.
- شکرانی، رضا و مهدی مطیع و هدی صادق زادگان. بهار و تابستان ۱۳۹۰ش، «بررسی روش گفتمان کاوی و چگونگی کاربری آن در مطالعات قرآنی»، دوفصلنامه عیار پژوهش در علوم انسانی، سال سوم، شماره اول، صص ۹۳-۱۲۲.
- مطیع، مهدی و همکاران. بهار و تابستان ۱۳۹۰ش، «بررسی روش گفتمان کاوی و چگونگی کاربری آن در مطالعات قرآنی»، سال سوم، شماره اول، صص ۹۳-۱۲۲.
- مقدم کیا، رضا. ۱۳۸۴ش، «بعد نقش نمای گفتمان در زبان فارسی»، نامه فرهنگستان. ۳(۶)، صص ۸۱-۹۸.

مولوی، آرزو. ۱۳۹۳ش، «نشانگرهای گفتمانی در سوره‌های مکی و مدنی»، دومین کنفرانس بین المللی پژوهش‌های کاربردی در مطالعات زبان، سال دوم، بهمن، تهران.
نغزگوی کهن، مهرداد. زمستان ۱۳۹۲ش، «بررسی کلمات ربط تقابلی فارسی و چگونگی تکوین آن‌ها»، جستارهای زبانی، دوره ۴، شماره ۱۶، صص ۲۴۵-۲۶۵.
نورا، اعظم. پاییز و زمستان ۱۳۹۴ش، «بررسی چند نقشی بودن هم‌زمانی نقش‌نمای گفتمانی «حال» از منظر بین(ذهنی شدگی)»، پژوهش‌های زبانی، سال ششم، شماره ۲.
ویسی، الخاص. ۱۳۹۰ش، «بررسی همبستگی الگوهای زیر و بمی با نقش‌های کاربردشناختی در زبان فارسی»، مجله زبان پژوهی، شماره ۴، صص ۷۹-۱۰۴.

منابع انگلیسی

- Andersen, Gisle. (1998). *The pragmatic marker like from a relevance-theoretic perspective*. Discours Markers : Description and Theory. Benjamin (Jucker,Ziv):147-170
- Anderson,Gisle (2001). *Pragmatic Markers and Sociolinguistics Variation: A Relevance-Theoretic Approach to the language of Adolescents*. Amesterdam:Jan Benjamin.
- Arbery, A. J. (1962). *The Quran Interpreted*. Qum: Center of Islamicstudies.
- Blakemore,D. (1987).*Semantic Constraints on Relevance*. Oxford: Blackwell.
- Blakemore,D.(1992).*Understanding Utterances:An introduction to pragmatics*. Oxford, English : Blackwell.
- Cowan,R.(2008). *The teacher's grammar of English*.Cambrige: Cambrige University Press.
- Crystal, D.(1998). *Anencyclopedia dictionary of language and language*.
- Erman,Britt(2001).*Pragmatics Markers revisited with a focus on you know in adult and adolescent talk*. Journal of pragmatics, 33,1337-1359.
- Fraser, B. (1988). *Types of English discourse markers*. Acta Linguistica Hungarica, 38(1-4): 19-33.
- Fraser,B.(1990). *An approach to discourse markers* .Journal of Pragmatics ,14,383-95.
- Fraser, B.(1993). *Discourse markers across language*. In: L. Bouton and Y Kachru, eds., Pragmatics and language learning, 1-16. Urbana-Champaign: IL: University of Illinois Press.
- Fraser,B.(1999). *What are discourse markers?*Journal of Pragmatics, 12(3),931-952.
- Fraser, B. (2005).*Towards a Theory of Discourse Markers*. In Approaches to Discourse Particles edited by K. Fischer. Elsevier Press.
- Fung, L. & Carter, R. (2007). *Discourse markers and spoken English: Native and learner use in pedagogic settings*. *Applied Linguistics*, 28, 410-439.
- Knott, A. (1996). *A Data-Driven Methodology for Motivating a Set of Coherence Relations*. Ph.D thesis. University of Edinburgh, Department of Artificial Intelligence.
- Labov,W.&Fanshel,D(1977).*Therapeutic discourse*. New York, NY: Academic Press.
- Levinson, S.C.(1983).*Pragmatices* . Cambrige, England: Cambrige University Press.
- Grote, B. (1998). *Representing temporal discourse markers for generation purposes*. In *Coling/ACL workshop on discourse relations and discourse markers*, pp.22-28.
- Mann,W and Thompson,S. (1988). Rhetorical Structure Theory: Towards a Functional Theory of Text Organization. *Text* 8 (3): 243-281. DOI : 10.1515/text.1.1988.8.3.243.

- Marku, D.(2000). *The rhetorical parsing of unrestricted texts: A surface-based approach*. Computational Linguistics, 26(3), 395-448.
- Mauri, C. (2008), *Coordination relations in the languages of Europe and beyond*. Berlin, Mouton de Gruyter.
- Parrot, M. (2000). *Grammar for English language teachers (2nd ed)*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Quan, L., & Zheng, L. (2012). *A study of self-repair markers in conversation by Chinese English learners*. *Journal of Language Teaching and Research*, 5(5), 1216-1223.
- Traugott, E. 1982. *From propositional to textual and expressive meanings* : Some semantic-pragmatic aspects of grammaticalization, In W. P. Lehman & Y. Schiffirin, D. (1987). *Discourse markers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schiffirin, D. (2001). *Discourse markers: Language, meaning and context*. In: Schiffirin, D., Tannen, D. & Hamilton, H. E. (Eds.), (2001). *The Handbook of Discourse Analysis*, Blackwell, Malden, MA, 54-75.
- Shakir, M. (1993). *Holy Quran*. Qum: ansariyan publication.
- Schourup, L. (1999). *Tutorial overview: Discourse markers*. *Lingua*, 107(3-4), 227-265.
- Waring, Hansun Zhang. (2003). *Also as Discourse Markers: Its Use in Disjunctive and Disaffiliative Environments*, *Discourse Studies*, Vol.5, No.3, pp.415-436.
- Yusuf ali, A. (1982). *The Holly Quran*. India: Delhi.

Bibliography

- lawi, M.S. *Textual Relationships in the Qur'an, Relevance, Coherence and Structure*, Translated by Seyed Akbar Jalili, Tehran: Publishing Persian Writings.
- Bashir, Hassan 2006, *Analysis of a Discourse on the Discovery of the Unspoken*, Fourth Edition, Tehran: Imam Sadegh (AS) University.
- Comprehensive interpretations of light. 1394, Department of Multimedia Encyclopedia of the Holy Quran, Computer Software, Qom.
- Tabatabai, Mohammad Hussein 1995, *Translation of Tafsir Al-Mizan*, 20 volumes, fifth edition, Qom: Qom Seminary Teachers Association, Islamic Publications Office.
- Tabarsi, Fadl Ibn Hassan 1973, *translation of Tafsir Majma 'al-Albyan*, 27 volumes, translated by Ahmad Beheshti, Tehran: Farahani.
- Fairclough, Norman. 2000, *Critical Analysis of Discourse*, Translated by Elders and Others, Tehran: Center for Media Studies and Research.
- Makarem Shirazi, Nasser 1992, *Sample Interpretation*, 28 volumes, tenth edition, Tehran: Islamic Books House.

English References

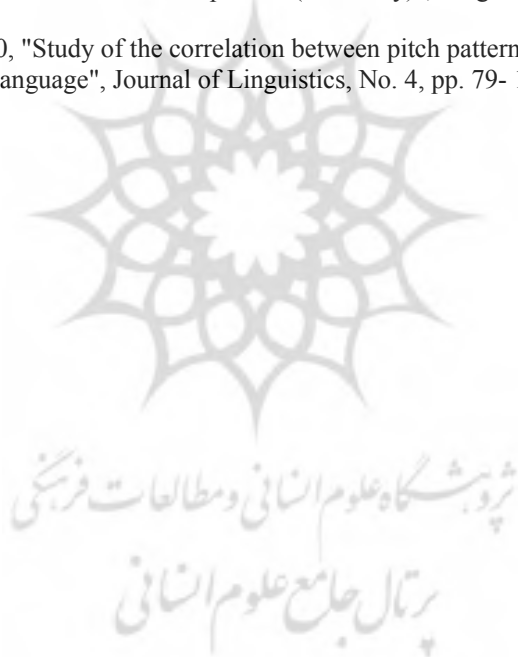
- Andersen, Gisle. (1998). *The pragmatic marker like from a relevance-theoretic perspective*. *Discourse Markers: Description and Theory*. Benjamin (Jucker, Ziv): 147-170
- Anderson, Gisle (2001). *Pragmatic Markers and Sociolinguistics Variation: A Relevance-Theoretic Approach to the language of Adolescents*. Amsterdam Benjamin.
- Arbery, A. J. (1962). *The Quran Interpreted*. Qum: Center of Islamic studies.
- Blakemore, D. (1987). *Semantic Constraints on Relevance*. Oxford: Blackwell.
- Blakemore, D. (1992). *Understanding Utterances: An introduction to pragmatics*. Oxford, English: Blackwell.
- Cowan, R. (2008). *The teacher's grammar of English* Cambridge: Cambridge University Press.

- Crystal, D. (1998). An encyclopedic dictionary of language and language.
- Erman, Britt (2001). Pragmatics Markers revisited with a focus on you know in adult and adolescent talk. *Journal of pragmatics*, 33, 1337-1359.
- Fraser, B. (1988). Types of English discourse markers. *Acta Linguistica Hungarica*, 38(1-4): 19-33.
- Fraser, B. (1990). An approach to discourse markers. *Journal of Pragmatics*, 14, 383-95.
- Fraser, B. (1993). Discourse markers across language. In: L. Bouton and Y Kachru, eds., *Pragmatics and language learning*, 1-16. Urbana-Champaign: IL: University of Illinois Press.
- Fraser, B. (1999). What are discourse markers? *Journal of Pragmatics*, 12(3), 931-952.
- Fraser, B. (2005). Towards a Theory of Discourse Markers. In *Approaches to Discourse Particles* edited by K. Fischer. Elsevier Press.
- Fung, L. & Carter, R. (2007). Discourse markers and spoken English: Native and learner use in pedagogic settings. *Applied Linguistics*, 28, 410-439.
- Knott, A. (1996). A Data-Driven Methodology for Motivating a Set of Coherence Relations. Ph.D. thesis. University of Edinburgh, Department of Artificial Intelligence.
- Labov, W. & Fanshel, D. (1977). *Therapeutic discourse*. New York, NY: Academic Press.
- Levinson, S.C. (1983). *Pragmatics*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Grote, B. (1998). Representing temporal discourse markers for generation purposes. In *Coling/ACL workshop on discourse relations and discourse markers*, pp.22-28.
- Mann, W and Thompson, S. (1988). Rhetorical Structure Theory: Towards a Functional Theory of Text Organization. *Text* 8 (3): 243-281. DOI: 10.1515/text.1.1988.8.3.243.
- Marku, D. (2000). The rhetorical parsing of unrestricted texts: A surface-based approach. *Computational Linguistics*, 26(3), 395-448.
- Mauri, C. (2008). *Coordination relations in the languages of Europe and beyond*. Berlin, Mouton de Gruyter.
- Parrot, M. (2000). *Grammar for English language teachers* (2nd Ed). Cambridge: Cambridge University Press.
- Quan, L., & Zheng, L. (2012). A study of self-repair markers in conversation by Chinese English learners. *Journal of Language Teaching and Research*, 5(5), 1216-1223.
- Traugott, E. 1982. From propositional to textual and expressive meanings: Some semantic-pragmatic aspects of grammaticalization, In W. P. Lehman & Y.
- Schiffrin, D. (1987). *Discourse markers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schiffrin, D. (2001). Discourse markers: Language, meaning and context. In:
- Schiffrin, D., Tannen, D. & Hamilton, H. E. (Eds.), (2001). *The Handbook of Discourse Analysis*, Blackwell, Malden, MA, 54-75.
- Shakir, M. (1993). *Holy Quran*. Qum: Ansariyan publication.
- Schourup, L. (1999). Tutorial overview: Discourse markers. *Lingua*, 107(3-4), 227-265.
- Waring, Hansun Zhang. (2003). Also, as Discourse Markers: Its Use in Disjunctive and Disaffiliate Environments, *Discourse Studies*, Vol.5, No.3, pp.415-436.
- Yusuf Ali, A. (1982). *The Holly Quran*. India: Delhi.

Articles and dissertations

- Ekbia, Laia. 2012, "Study of discourse markers in the editorials of some Persian and English newspapers based on Fraser approach", M.Sc. Thesis, Ferdowsi University of Mashhad, Faculty of Literature and Humanities.

- Khalilizadeh Ganjalikhani, Marzieh and Anahita Amirshajaei. Spring 2016, "Comparative study of the application of Newmark translation strategies in Quran translation", Quarterly Journal of Quranic Studies, Year 9, No. 33, pp. 212-239.
- Shokrani, Reza and Mehdi Matie and Hoda Sadeghzadegan. Spring and Summer 2011, "Study of Discourse Mining Method and How to Use It in Quranic Studies", Bi-Quarterly Journal of Research in Humanities, Third Year, First Issue, pp. 122-93.
- Matieh, Mehdi et al. Spring and Summer 2011, "Study of Discourse Mining Method and How to Use It in Quranic Studies", Third Year, First Issue, pp. 93-122.
- Moghaddam Kia, Reza 2005, "After the role of discourse in Persian language", Academy letter. 3 (6), pp. 81-98.
- Rumi, wish. 2014, "Discourse Markers in Meccan and Madani Surahs", The Second International Conference on Applied Research in Language Studies, Second Year, February, Tehran.
- Naghzgoi Kohan, Mehrdad. Winter 2013, "Study of Persian interaction words and how they evolved", Linguistic Essays, Volume 4, Number 16, pp. 245-265.
- Nora, Azam. Fall and Winter 2015, "A Study of the Multi-Role of Simultaneity of the Discourse Map of " Now "from the Perspective (Mentality)", Linguistic Research, Year 6, No. 2.
- Weiss, special. 1390, "Study of the correlation between pitch patterns and cognitive patterns in Persian language", Journal of Linguistics, No. 4, pp. 79- 104.

The Role of Lexical Discourse Sequences in the Textual Coherence of Persian and English Interpretive Translations (Al-Baqarah Surah)

Mohammad Paknejad: PhD Candidate, Linguistics, Islamic Azad University, Ahwaz Branch

Elkhas Veisi: Associate Professor, Faculty of English Language & Linguistics, Islamic Azad University, Ahwaz Branch

Mahmoud Naqi Zadeh: Assistant Professor, Faculty of Language & Linguistics, Payam – e Nour University

Abstract

The present study is a kind of confrontational research from the text – based linguistic viewpoint, which is dedicated to maintaining the coherence and introducing the discourse of lexical views in Al-Baqarah Surah. Hence, the whole of Al-Baqarah Surah has been analyzed with three interpretive translations in Persian and English based on the theoretical approach of Frazer (2005). These elements are also categorized according to the mentioned model, which consists of detailed, inferential and temporal views discourse. In addition, the discovered sequences are structured in an organized and coherent manner. The function of these lexical elements in selected translations shows that they act in an integrated and continuous manner in the textual relations of the translation of verses with the help of these linguistic elements and have a significant effect on the interaction of information in the context of translated religious texts; concepts follow the existence of these elements optimally.

Keywords: Al-Baqarah Surah, interpretative translation, symbols' discourse, sequence.